

DEDIKÁLOM

Kemény Gábor:
Képekbe menekülő élet
 Balassi Kiadó.
 252 oldal, fűzve 260 Ft.

Ez a harmadik könyvem Krúdyról (a Krúdy képalkotása 1974-ben, a Szindbád nyomában 1991-ben jelent meg), de nem ígérhetem, hogy most már nem lesz több... Krúdy életművét egyik méltatója őserdőhöz hasonlítja, s valóban: hihetetlenül gazdag, bonyolult és talányos ez az életmű, még min-

dig rengeteg benne a feltáratlan részlet, a fehér folt. Hogyan is született ez a könyv?

Kezdek a legelején: aránylag későn, tizennyolc éves koromban került a kezembe az első Krúdy-regény, véletlenül mindjárt az egyik legnagyobb, legnehezebb műve: az Asszonyosságok díja. Bevallom, nem bírtam végigolvasni. Megbűvölt, de riasztott is a szöveg zsúfoltsága, töménysége, az ábrázolt világ nyomasztó volta. Azután elolvastam Máraitól a Szindbád hazámegye című könyvet, s ez visszavezetett a magyar költői próza forrásához, Krúdyhoz. Következtek a Szindbád-novellák, A vörös postakocsi és a többi (bár a 120 kötetre tehető életműnek eddig legfeljebb a felét-kétharmadát tudtam elolvasni). Egyetemi szakdolgozatomat (Czine Mihály professzor úr derűs be nem avatkozásától támogatva) már Krúdy alteregóiról, szimbolikus alakmásairól írtam.

Aztán – miért, miért nem – nyelvész lettem, de a Krúdy-téma nem hagyott nyugodni. A Nyelvtudományi Intézetben Kovalovszky Miklós lett a „mentorom” a stilsztika terén. Am első könyvem (eredetileg: doktori értekezésem) tárgyát nem tőle, hanem Gáldi Lászlótól, a korán elhunyt nagy szótárírótól és stíluskutatótól kaptam. „Még nem tudom, miről fogom írni a disszertációm” – vallottam be a huszonhárom évesek gondterheltségével. „Krúdy képalkotása” – rendelkezett Gáldi, s ezzel meg is lett a téma. Egy életre?

Ez a magyarázata annak, hogy a most megjelent könyv legrégebbi fejezetei még 1972-ben írtam. De a zárórész végére csak 1989 áprilisában írtam ki a pontot. S a kész munka megjelenéséig további négy és fél év (és három kiadó) volt hátra. Végül azonban, amikor már-már feladtam, segítségemre sietett a Balassi Kiadó és a Magyar Könyv Alapítvány, s 1993 novemberében megjelent a Képekbe menekülő élet (alcíme: Krúdy Gyula képalkotásáról és a nyelvi kép stilsztikájáról).

A könyv tehát nem csupán Krúdy Gyuláról szól, bár kétségkívül ő a „főszereplője”. A bevezető fejezet a nyelvi kép fogalmának meghatározására tesz kísérletet az immár könyvtáryra duzzadt (ez közhely, de az adott esetben csakugyan így van!), tehát a könyvtárnyi szakirodalom egy töredékének áttekintése alapján. Mi is tehát a nyelvi kép? Magyarázat helyett ér-

jék be „dedikációim” címzettjei egyetlen példával! „Holdfényben utaztunk, a fák megannyi szoknyás kísértetek” – így kezdődik egyik kedvenc Krúdy-regényem. Az útitárs. Könyvem abba a (nyelvi) világba próbál bepillantani és bepillantást nyújtani, amelyben az éjszakai vonat ablakából látható fűk nem pusztán kísértetek (ilyesmi bárkinek eszébe juthat), hanem szoknyás kísértetek.

A kötet középső, aránylag leghosszabb része Krúdy képalkotásának legfontosabb stílus eszközeit veszi sorra: a hasonlatot, a metaforát, az elemi és a komplex képeket. Több Krúdy-mű, de különösen a már említett Útitárs kapcsán azt is megpróbálom kideríteni, hogyan hatnak egymásra, hogyan befolyásolják egymást a képek és a kompozíció. Van itt egy olyan fejezet is, amely „a szív álmaiktól a gyomor álmaikig” ível. Tárnya: erotika és gasztronómia összefonódása Krúdy stílusában.

A zárórészben arról esik szó, hogyan élnek ezzel a csodálatos (és veszelés) nyelvi lehetőséggel, a képpel Krúdy Gyula utódai (mondhatom-e, hogy örökösei?), a mai magyar prózairók.

Végül, hogy a Dedikálom címet se hazudtoljam meg, kinek is szánom ezt a könyvet?

1. Az irodalomtudomány tisztelt művelőinek, akik természetesen (?) nem olvasnak nyelvészeti folyóiratokat, hogy ők is megismerkedhessenek e két évtizedes kutatás eredményeivel (ha egyáltalán vannak ilyenek).

2. A Krúdy-„szekta” tagjainak, akik mindent megvesznek, ami Krúdytól vagy -ról megjelenik. Kérem, nézzék el, ami ebben a könyvben nyelvészeti, s összpontosítsanak a bő példaanyagra!

3. Végül és leginkább: minden olyan olvasónak, aki mélyebbre kíván hatolni a szépirodalom nyelvi értékeibe, a nyelvi szépség grammatikájába és stilsztikájába.

A könyv címe egy Krúdy-tárca címének – Könyvekbe menekülő élet – a parafrázisa. Hadd fejezzem be „dedikációm” ennek a tárcának a zárómondatával (1922 szeptemberéből):

„Igaz, hogy a legnagyobb luxus manapság kimaradni a mindennapi élet kényelfutásából, mert könnyen pórul járhat az ember, de bármily sokba is kerülne egy könyv mellett töltött csendes délután, orvosság az, amely lelkünket, testünket ápolja.”

Kemény Gábor